

‘Peilverhoging IJsselmeer beperken’

Acht waterschappen en het Rijk hebben, in het kader van de eerste fase van het deelprogramma IJsselmeergebied, gezamenlijk onderzoek verricht naar de langetermijneffecten van peilverandering in het IJsselmeergebied op de waterhuishouding. Gekeken is naar waterkeringen en kunstwerken, buitendijkse gebieden, het binnendijkse grondwater en de afhankelijkheid van omliggende (regionale) watersystemen. Het advies luidt, uitgaande van het huidige gebruik: beperk de peilverhogingen en zoek naar vrijwaring van de IJssel-Vechtdelta. Zak daarnaast niet onder het huidige winterpeil van NAP -0,40 meter. Bovendien moet in het vervolg de relatie met het regionaal watersysteem verder onderzocht worden.

Het deelprogramma IJsselmeer, Markermeer en Randmeren, dat is gericht op de zoetwatervoorziening in Nederland en de veiligheidsopgave in dit gebied, is één van de vijf bepalende deltabeslissingen van het Deltaprogramma. Het doel is antwoord te vinden op vragen als: hoe zorgen we ervoor dat het overtollige water uit de grote rivieren en het IJsselmeer ook straks naar de Waddenzee kan worden afgevoerd en hoe houden we de grootste zoetwatervoorraad van Nederland in stand? In dit gebied zullen de gevolgen van de klimaatverandering sowieso zichtbaar en merkbaar worden. De zeespiegel stijgt en de afvoer van grote hoeveelheden rivierwater neemt toe, evenals de kans op droge zomers en perioden met overvloedige regenval. Dit kan grote problemen veroorzaken voor het peilbeheer in het grootste zoetwatergebied van Nederland: het IJsselmeer. In 2014 moet een breed gedragen advies op tafel liggen dat in elk geval een voorkeursstrategie bevat voor het toekomstig peilbeheer in het

IJsselmeer tot 2100 en een bijbehorend uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen.

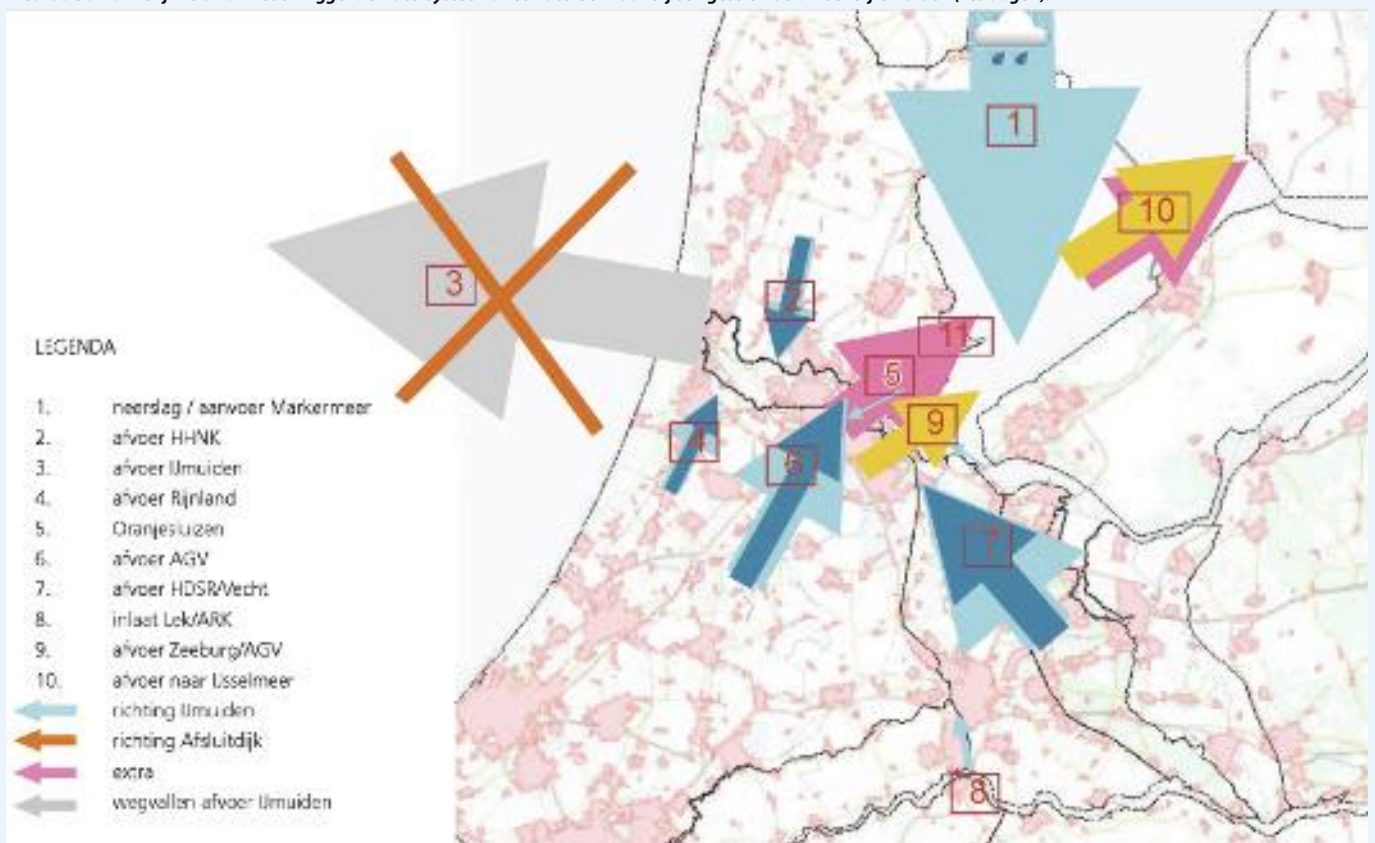
Gebiedsverkenningen

De betrokken waterschappen, provincies en het Rijk onderzochten welke mogelijkheden bestaan voor het invoeren van een ander peilbeheer en welke consequenties daaruit voortvloeien. Daarvoor voerden ze gebiedsverkenningen uit. Wetterskip Fryslân en de waterschappen Reest en Wieden, Groot Salland, Veluwe, Zuiderzeeland, Vallei & Eem, Amstel Gooi en Vecht en Hollands Noorderkwartier - verenigd in de IJsselmeergroep - hebben onder andere de waterhuishoudkundige effecten in beeld gebracht. De uitkomsten laten zien dat al bij een geringe verhoging direct maatregelen nodig zijn. Uitwateringssluizen werken dan niet meer, buitendijkse gebieden staan vaker onder water en keringen moeten 0,20 tot twee meter worden verhoogd. Bij grote peilverhogingen gaat het om een verhoging van de keringen met een halve tot meer dan

twee meter. Daarnaast falen in dit stadium gemalen en schutsluizen, staan sommige buitendijkse gebieden permanent onder water en krijgen buitendijkse gebieden met bebouwing problemen. Ook ontstaan grondwaterproblemen in de IJssel-Vechtdelta, is sprake van kweltoename en treden hogere grondwaterstanden op, vooral langs randen en in gebieden met een zandondergrond. Tevens is een toename van zoute kwel in de Wieringermeer, West-Friesland, in een strook in de Noordoostpolder en oostelijk Flevoland (rond Lelystad) te verwachten.

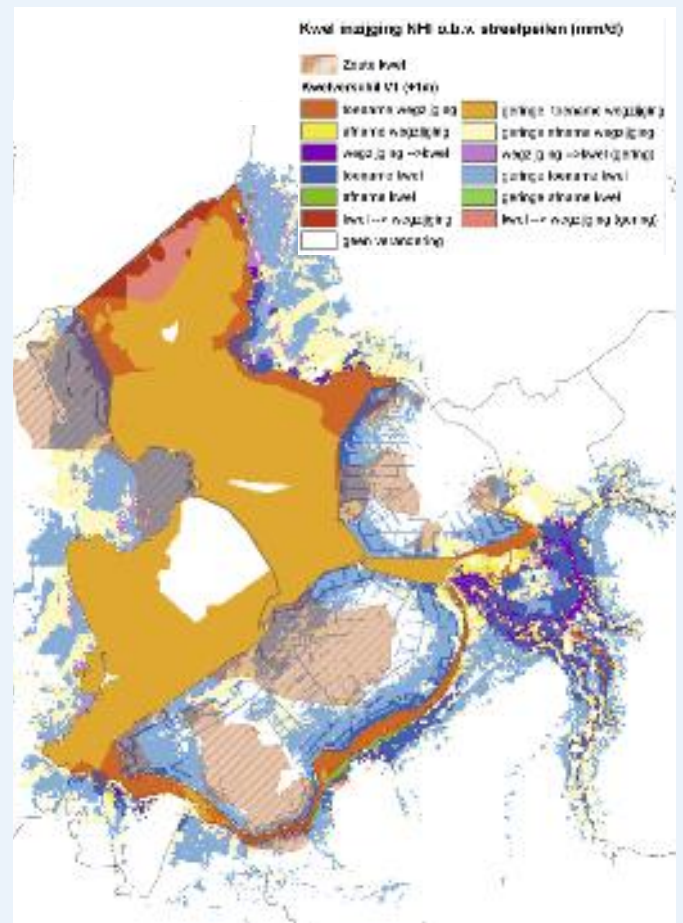
Wanneer sprake is van verlaging van het peil ontstaan funderingsproblemen in stedelijke gebieden en stabiliteitsproblemen bij alle waterkeringen en kunstwerken. Daarnaast is passieve waterinlaat naar de polders niet meer mogelijk en is het nodig inlaatwerken te vervangen door gemalen. Sluizen werken niet meer en de bevaarbaarheid vermindert. De probleemgebieden bij verlaging zijn vergelijkbaar met die bij peilverhoging. Het

Afb. 1: De afhankelijkheid van het omliggende watersysteem. Het waterbezwaar bij een gestremde afvoer bij IJmuiden (zes dagen).

Afb. 2: De buitendijkse gebieden die onder water lopen bij het scenario dat het peil van het IJsselmeer 20 cm verhoogd wordt. Rood/oranje = eens in de tien jaar, geel = eens in de 100 jaar, blauw = eens in de 500 jaar; donkerblauw = eens in de 1000 jaar.

Afb. 3: Toename van de kwelinzinking en zoute kwel bij een verhoging van het peil van het IJsselmeer met 60 cm, een verhoging van het peil van het Markermeer met 10 cm en het peil van de randmeren met 25 cm.

compenseren van deze effecten op de waterhuishouding kost grofweg tussen één en tien miljard euro.

Henk Tiesenga, voorzitter van de IJsselmeergroep, concludeert dat deze eerste studie een waardevolle bouwsteen is op weg naar het uiteindelijke advies voor de beheerstrategie voor de lange termijn voor het IJsselmeergebied. Door de resultaten in de vorm van een atlas te presenteren, kan iedereen die bij de gebiedsverkenningen betrokken is er ook makkelijk mee aan de slag gaan, aldus Tiesenga.

Brede steun

De werkzaamheden binnen het Deltaprogramma IJsselmeergebied kunnen binnen de regio's op brede steun rekenen. De noodzaak om te anticiperen op klimaatveranderingen en de mogelijke consequenties daarvan worden geaccepteerd. De samenwerking tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, de inbreng van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven en het werken met regionale en centrale werkateliers vallen goed. Aldus de IJsselmeergroep.

Marleen Maarleveld, de projectleider van het onderzoek namens Arcadis, prijst de

samenwerking tussen de waterschappen: "Het gezamenlijk opdrachtgeverschap door acht waterschappen is waardevol. Dit type opdrachtgeverschap moeten we in de toekomst voortzetten."

Volgende fasen

De tweede fase van het nationale Deltaprogramma, die tot mei 2012 duurt, staat in het teken van het ontwikkelen van mogelijke strategieën. Voor een groot deel heeft het Deltaprogramma IJsselmeergebied dit al in de eerste fase gedaan, nu wordt mede voortgeborduurd op de inzichten die de eerste fase opleverde.

"Zo hebben we geconcludeerd dat het systeem weinig flexibel is en dat verandering van het waterpeil in het IJsselmeer bijna direct gevolgen heeft voor de functies in het gebied. Samenwerking met alle betrokken partijen blijft van belang, zodat ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid inbreng kan leveren aan het Deltaprogramma. Alleen zo kunnen we opstomen naar 2014 en een breed gedragen advies voor een peilbeheerstrategie in het IJsselmeergebied voor de langere termijn opleveren."

In de derde fase, die loopt tot mei 2013, worden mogelijke strategieën uitgewerkt naar kansrijke opties. In de vierde en laatste

fase worden de adviezen van de deelprogramma's vertaald naar voorstellen voor de uiteindelijke deltabeslissingen. In mei 2014 moet er dan een breedgedragen advies op tafel liggen over het toekomstige waterpeil in het IJsselmeergebied.

Naast de voorkeursstrategie voor de lange termijn moet het deelprogramma IJsselmeergebied ook leiden tot een nieuw peilbesluit voor de korte termijn, tot 2035. De plannen voor de toekomst van de Afsluitdijk spelen hierin ook een rol.